

Plan for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013-2017

Denne planen beskriver hvordan arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling skal foregå i satsingen Ungdomstrinn i utvikling.

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 07.04.2016

Innhold

Innledning

1. Hvem er involvert i satsingen og hvordan kommunisere?

2. Skolebasert kompetanseutvikling i fullskala

- Skoleeiere og skoleledere
- Hvem bistår skoleeiere og skoleledere?
  - Fylkesmannen
  - Prosjektledere GNIST
  - Utviklingsveiledere
  - Ressurslærere
  - NyGIV prosjektledere
  - Lærende nettverk
- Universitets- og høgskolesektoren som fagmiljø og utviklingspartner
  - Kompetanseutvikling for UH-sektoren
  - Finansiering
  - Hvem bistår UH-sektoren?
- Pengestrøm og rapportering

- Tilbudssiden
- Etterspørselssiden
- Gjennomføring i fire puljer
  - Dimensjonering av puljene
  - Hvem deltar i pulje?
  - Kommuner som ikke deltar i pulje 1

3. Pedagogiske ressurser

4. Kunnskap om måloppnåelse

Innledning

Dokumenter som gir rammer og retning til satsingen

Arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet er forankret i *Strategi for ungdomstrinnet* *Motivasjon og mestring for bedre læring – felles satsing på klasseledelse, regning, lesing og skriving* og *Lærerløftet – på lag for kunnskapsskolen* [\[1\]](#).

I forordet til strategien vektlegger kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen at regjeringen støtter opp om at alle skoler blir lærende organisasjoner, men at selve lagbyggingen må skje lokalt. *Ungdomstrinn i utvikling* er et viktig nasjonalt tiltak – både for å bidra til denne lagbyggingen og for å styrke elevenes grunnleggende ferdigheter. Strategien har som målsetting å være til hjelp og støtte for lærere, skoleledere og skoleeiere. En godt organisert skole, dyktig ledelse og et sterkt lærings- og profesjonsfellesskap er til det beste for elevenes læring og motivasjon.

De mest sentrale tiltakene i satsingen er skolebasert kompetanseutvikling, utvikling av pedagogiske ressurser og etablering av nettverk for erfaringsutveksling og profesjonsfellesskap. Tilbud om skolebasert kompetanseutvikling i klasseledelse, regning, lesing og skriving blir omtalt som det mest omfattende tiltaket for å støtte lærere og skoleledere i arbeidet.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet *Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013-2017* [\[2\]](#) som bygger på *Strategi for ungdomstrinnet* og *Lærerløftet*. Rammeverket informerer om nasjonale rammer, prinsipper, roller og organisering av skolebasert kompetanseutvikling i klasseledelse, regning, lesing og skriving. I tillegg presenterer vi i rammeverket, som også består av seks bakgrunnsdokument, definisjoner og beskrivelser av god klasseledelse, regning, lesing og skriving.

Skoleåret 2012/13 deltok 22 kommuner fordelt på 12 fylker, 37 skoler og seks universiteter og høyskoler i en pilotering av skolebasert kompetanseutvikling. Som i pilot blir det i fullskala viktig å samle tilbakemeldinger både fra deltakere og andre på en systematisk måte. Dette vil Utdanningsdirektoratet gjøre gjennom forskning, rapportering fra deltakerne og i dialog med aktørene. I tillegg vil vi følge med i mediene og på sosiale medier.

Innholdet i denne planen

Denne planen er en operasjonalisering av Strategi for ungdomstrinnet og målgruppen er primært de som har ansvar for å planlegge og administrere arbeidet med satsingen lokalt og nasjonalt.

I planen starter vi med å presentere alle aktørene for å gi et visualisert bilde av hvem som er involvert i arbeidet, og de store linjene for hvordan vi har tenkt å kommunisere med dem (kapittel 1). Deretter følger det mest omfattende kapittelet - om skolebasert kompetanseutvikling i fullskala (kapittel 2) – der vi beskriver

- hvilke oppgaver som er tiltenkt de ulike aktørene og ansvaret de skal ha
- hvilken kompetanse de som skal bistå skoleeiere og skoler må ha
- hvordan kompetanseutvikling for de som etterspør støtte, tilbyderne selv og andre er planlagt
- hvordan midlene til tilbydere og skoleeiere skal kanaliseres og fordeles
- framdriften for hele satsingen i form av fire puljer
- mulighetene kommuner som ikke deltar i en pulje har til å dra nytte av satsingen

I kapittel 3 omtaler vi nettressurser som er og skal bli utviklet for å støtte opp om skoleutvikling i klasseledelse, regning, lesing og skrivning, mens i kapittel 4 beskriver vi arbeidet med å utvikle indikatorer som skal brukes for å få kunnskap om måloppnåelse i satsingen.

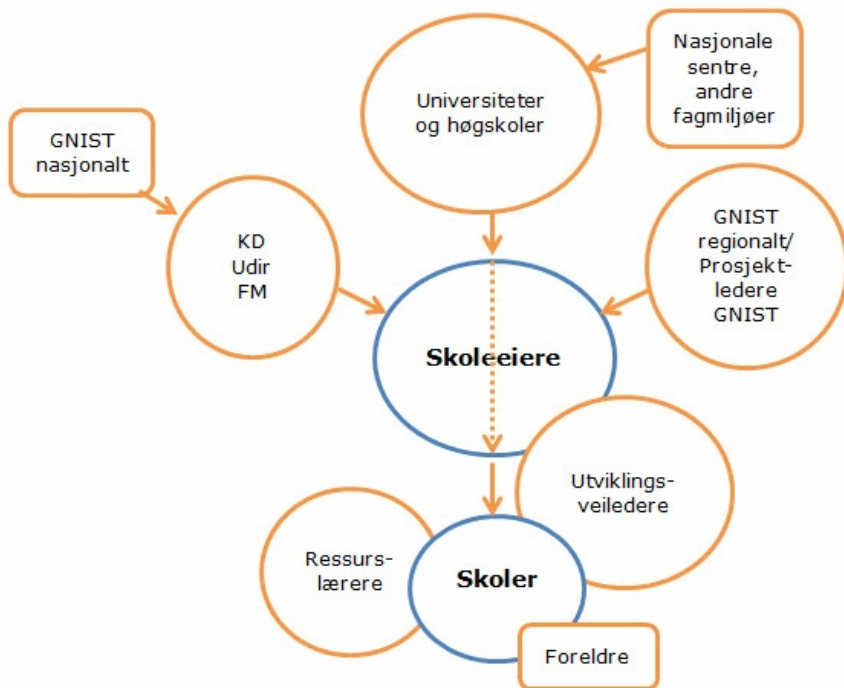
---

[1] Kunnskapsdepartementet (2012)

[2] Utdanningsdirektoratet (2013)

1. Hvem er involvert i satsingen og hvordan kommunisere?

Modellen under viser alle aktørgruppene som vi per i dag mener vil ha en sentral rolle i satsingen Ungdomstrinn i utvikling. Illustrasjonen viser hvem som skal bistå skoleeiere og skoler i arbeidet for økt læring og motivasjon for elevene på ungdomstrinnet.

Partnerne i GNIST er KS, Utdanningsforbundet, Norsk Lektorlag, Skolenes landsforbund, Norsk Skolelederforbund, Nasjonalt råd for lærerutdanning, Elevorganisasjonen, Norsk studentorganisasjon, Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, LO og NHO.

Nasjonale myndigheter vil:

- på grunnlag av de årlige statsbudsjettene bidra med statlige ressurser til støtte- og veiledning og kompetanseutvikling under strategien
- bidra til regionalt samarbeid og koordinering mellom partene i strategien
- sørge for at det utvikles beskrivelser av gode ferdigheter og gode praksiser i et samarbeid mellom forskere, praktikere og representanter for partnerne i Gnist
- etablere og videreutvikle kompetanse- og utviklingstiltak for lærere, skoleledere og skoleeiere for å legge til rette for bedre kvalitet i opplæringen i lesing, skriving og regning, og for bedre klasseledelse
- videreutvikle lærerutdanningene og UH-institusjonenes rolle som kompetansemiljø for skoleutvikling

Fra strategi for ungdomstrinnet - Motivasjon og mestring for bedre læring

Mål for kommunikasjonsarbeidet i fullskalaperioden er å bidra til at skoleeiere og skoler med ungdomstrinn blir godt kjent med de prioriterte satsingsområdene, og at de tar i bruk ressursene som finnes på udir.no.

Kommunikasjonen med aktørene vil foregå på ulike måter og i ulike kanaler. Den viktigste kanalen for å nå skoleeiere, skoleledere og lærere er nettsidene våre. Det er viktig å legge til rette for at de som ikke får tilbud fra starten av, også opplever satsingen som relevant, spesielt at de finner fram til nettressursene og ser nytteverdien av dem.

På nettsidene våre ønsker vi også å nå andre aktørgrupper, som for eksempel universitet og høyskole (UH). Andre aktuelle kanaler for å nå UH, skoleeiere med flere vil være nettverkssamlinger, konferanser og seminarer, utsendinger på e-post, trykt materiell m.m. Hvilke kanaler vi velger å bruke, blir avhengig av målgruppe, innhold og hva vi ønsker å oppnå.

Mange aktører skal sammen bidra til å gjøre ungdomstrinnet mer praktisk og variert for bedre læring for elevene. Da er det viktig at

- alle har samme mål, forventninger og retning for arbeidet. De ulike gruppene som skal støtte skoleeiere og skoler «snakker samme språk» og har felles forståelse av oppgavefordeling og ansvar.
- skoleeier, skole og UH finner gode løsninger sammen.

2. Skolebasert kompetanseutvikling i fullskala

Skoleeierne vil få tilbud om støtte til skolebasert kompetanseutvikling for sine skoler med ungdomstrinn i tre semestre. I rammeverket presenterer vi seks prinsipper for skolebasert kompetanseutvikling:

Kompetanseutvikling på både organisasjons- og individnivå, innsats over tid, differensierte tilbud til skolene, likeverdig tilbud i alle lærerutdanningsregionene, lett tilgjengelig materiell og kunnskapsutvikling på alle nivåer. Disse prinsippene, sammen med Utdanningsdirektoratets definisjon av «skolebasert kompetanseutvikling», gir føringer for utviklingsarbeidet lokalt. Definisjonen vi legger til grunn er denne:

Skolebasert kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Hensikten er å utvikle skolens samlede kunnskap, holdninger og ferdigheter når det gjelder læring, undervisning og samarbeid.

Et mål med den skolebaserte kompetanseutviklingen er å gi ny kompetanse og utvikle skolenes praksis innenfor klasseledelse, regning, lesing og skriving. En forutsetning for at skoleledere og lærere bedre kan støtte arbeidet med elevenes læring, er at skolen videreutvikler seg som organisasjon.

Dette forutsetter:

- en systematisk utvikling på organisasjons og individnivå over tid. Både skoleeiere, skoleledelsen og personalet ved den enkelte skole må være involvert i et forpliktende samarbeid.
- at kompetanseutviklingen er forankret i skoleeierens planer og målsettinger for skoleutviklingen i egen kommune. Dette må inngå som et sentralt element i skoleeierens styring, dialog og støttende tiltak rettet mot skolene.
- at elever, lærere, ledere og eksterne kompetansemiljøer samarbeider for å utvikle god klasseledelse, og styrker regne-, lese- og skriveopplæringen.

Skoleeierne vil få tilbud om støtte til skolebasert kompetanseutvikling for sine skoler med ungdomstrinn i tre semestre.

Skoleeiere og skoleledere

I denne delen beskriver vi

- forventninger til og oppgaver for skoleeiere og skoleledere som deltar i den skolebaserte kompetanseutviklingen i fullskala
- forventninger til aktørene som skal bistå dem i arbeidet
- kompetanseutviklingstiltak for de som er nevnt i punktene over

Utviklingsarbeidet skal ledes av rektor. Det forutsetter en aktiv skoleeier som støtter og hjelper skoleledelsen til å lede arbeidet på egen skole, og som legger til rette for samarbeid mellom skoler. Staten legger imidlertid rammer og har tydelige forventninger til de skoleeierne som takker ja til tilbudet [\[3\]](#).

Skoleeiere

Aktive skoleeiere er en forutsetning for utviklingsarbeidet i skolen, blant annet for å sikre at utviklingsarbeidet understøtter lokale behov og mål, og nasjonale mål. Dette stiller krav til at skoleeiere prioriterer satsingsområdene i sitt plan- og utviklingsarbeid, og legger til rette for at politiske, administrative og faglige aktører kan ha dialog og samarbeid om skolenes arbeid med å forbedre kvaliteten i opplæringen.

Det forventes at skoleeiere:

- støtter skolenes arbeid for å få til mer praktisk og variert undervisning på ungdomstrinnet
- analyserer skolenes behov og legger til rette for den skolebaserte kompetanseutviklingen
- samarbeider med, følger opp og legger til rette for at skolelederne og lærerne har tid til å følge opp arbeidet med strategien
- legger til rette for og deltar i nettverk for kompetansedeling både for lærere og skoleledere
- deltar aktivt i lokalt og regionalt samarbeid om strategien

Fra Strategi for ungdomstrinnet - Motivasjon og mestring for bedre læring

I denne satsingen innebærer dette at skoleeierne

- tar ansvar for analyse av skolenes ståsted og utviklingsbehov (for eksempel ved hjelp av Ståstedsanalysen)

- tar ansvar for skolenes valg av satsingsområder. Det er mulig å velge flere av de fire satsingsområdene
- samarbeider med den eller de universitetene og høyskolene som tilbyr støtte i den skolebaserte kompetanseutviklingen i kommunen
- fordeler stimuleringsmidler mellom skolene i kommunen eller på tvers av kommunegrensene der dette er aktuelt
- blir enige om hvilken eller hvilke kommuner som skal ha arbeidsgiveransvar for utviklingsveilederne i det enkelte fylket
- supplerer arbeidet med egne ressurser ved behov
- involverer partene lokalt gjennom medbestemmelse etter hovedavtalen

Finansiering

Stimuleringsmidlene til skoleeier beløper seg i gjennomsnitt til 120.000 kroner per skole totalt for de tre semestrene skolen deltar. Beløpet beregnes ut fra antall lærere som underviser på ungdomstrinnet på de deltakende skolene. Av de 120 000 skal 92.000 kroner brukes til frikjøp av ressurslærere. Resterende beløp, 28.000 kroner, skal dekke reisekostnadene til skoleeier, skoleleder og ressurslærer i forbindelse med samlinger i regi av nasjonal kompetanseutvikling for disse.

Fylkesmannen skal utbetale stimuleringsmidlene for de tre semestrene ved oppstart av hver pulje.

Skoleledere

Rektor har et ansvar for læringsresultatene, læringsmiljøet og undervisningspraksis på skolen. Rektor har også et ansvar for at «... skolen fungerer godt som organisasjon. Dette innebærer å bygge fellesskap, arbeidsmiljø, samarbeid og organisasjonskultur, slik at lærerne og andre tilsatte kan hjelpe hverandre og være stolte og motiverte. De skal oppleve at de får støtte, hjelp og veiledning av lederen».^[4]

Skolens ledelse har det overordnede ansvaret for utvikling og endring i skolen. Det er avgjørende at lærerne deltar aktivt i den skolebaserte kompetanseutviklingen, at de samarbeider med kolleger og foreldre, og at de legger til rette for elevmedvirkning i læringsarbeidet. Når det gjelder 1-10 skoler, avgjør rektor om hele personalgruppen skal delta i den skolebaserte kompetanseutviklingen, eller om utviklingsarbeidet avgrenses til lærerne på ungdomstrinnet.

Det forventes at skoleledere:

- utvikler skolen som lærende organisasjon
- initierer og leder pedagogisk utviklingsarbeid på egen skole, herunder arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling
- etablerer gode arenaer for kompetansedeling og erfaringsdeling på den enkelte skole og mellom skoler
- legger til rette for å utnytte tilgjengelig støtte- og veiledningsmateriell

- deltar i lokale nettverk for skoleledere for å dele erfaring og øke egen kompetanse

Kompetanseutvikling for skoleeiere og skoleledere

Utdanningsdirektoratet har ansvar for kompetanseutvikling for skoleeiere og skoleledere i satsingen. Vi legger opp til fire samlinger i løpet av de tre semestrene de deltar, og lokal veiledning mellom samlingene. I tillegg vil skoleeiere og skoleledere bli invitert til å delta på noen av samlingene i nettverk for kompetansemiljøer (UH, nasjonale sentre og andre fagmiljøer).

Private skoler og skoleeiere

De private skolene med ungdomstrinn får tilbud om å være med i den skolebaserte kompetanseutviklingen på linje med offentlige skoler. De rapporterer til Fylkesmannen på linje med offentlige skoler.

---

[3] Strategien, rammeverket, fullmaktsbrev og egne brev til skoleeiere og skoleledere skal samlet sett inneholde rammene og tydelige forventninger.

[4] Ledelse i skolen – krav og forventninger til en rektor, Utdanningsdirektoratet (2008)

Hvem bistår skoleeiere og skoleledere?

Universiteter og høyskoler som deltar i satsingen er ansvarlige for å tilby støtte til skolebasert kompetanseutvikling til de aktuelle skoleeierne og skolelederne.

Her finner dere en oversikt over hvem som bistår skoleeierne og skolelederne.

Fylkesmannen

Fylkesmannen deltar i tilretteleggingen av arbeidet med strategien regionalt, gjerne gjennom regional GNIST. Dette arbeidet skal koordineres med fylkesmannens øvrige kontakt med kommunene. Fylkesmannen får en sentral oppgave i å fordele ressurser og midler i fylket og sammenstille rapportering på bruk av midler i fylket. Fylkesmannen bistår også i planlegging av hvilke skoleeiere/skoler som får tilbud i de ulike puljene. I tillegg kan Fylkesmannen få oppgaver knyttet til kompetanseutvikling av de som skal støtte skoleeier og skoleleder i utviklingsarbeidet.

Kompetanse og kapasitet hos skoleeier og skoleleder er blant de mest kritiske suksessfaktorene i den skolebaserte kompetanseutviklingen. Det er derfor allerede i oppstartsfasen av satsingen opprettet prosjektlederstillinger knyttet til regional GNIST. I fullskala fungerer utviklingsveiledere og ressurslærere som støttefunksjoner lokalt.

Prosjektledere GNIST

Prosjektledere GNIST, én i hvert fylke, var ansatt til sommeren 2014. De skulle

- bidra til best mulig samarbeid mellom skoleeiere, UH-institusjonene og GNIST- partnerne i fylket
- kartlegge og tilrettelegge kommunenes behov for støtte på satsingsområdene
- bruke eksisterende nettverk eller samarbeidsformer i fylket
- bistå skoleeier, dersom skoleeier ønsker det, i å organisere og følge opp nettverk for utviklingsveiledere i eget fylke

Kompetanseutvikling for prosjektledere GNIST

Kunnskapsdepartementet var ansvarlig for kompetanseutvikling for prosjektlederne på fylkesnivå i samarbeid med direktoratet, og var invitert til relevante samlinger som ledd i kompetanseutvikling for de andre aktørene i satsingen. Det ble arrangert møter og årlig konferanse for de regionale GNIST-partnerskapene.

Relevant informasjon om gjennomføringen av satsingen vil fortløpende bli lagt ut på GNIST web.

Utviklingsveiledere

Utdanningsdirektoratet fordeler ressurser til utviklingsveiledere til fylkene fra og med 2014. Vi legger opp til totalt 50 utviklingsveiledere i kommunene. Skoleeierne kan benytte stillingene for å styrke kapasiteten i kommunene og på skolene. Kommunene har full styringsrett over stillingene. Skoleeierne må sammen med Fylkesmannen bli enige om lokalisering av utviklingsveiledere og hvordan stillingene fordeles på kommunene i hvert fylke. Tilknytningen bør ivareta muligheten for nettverkssamarbeid med skoleeiere og skoleledere i regionen. I noen tilfeller vil det også være naturlig med samarbeid på tvers av fylkesgrenser. Prosjektledere GNIST hadde i samarbeid med Fylkesmannen ansvar for å stimulere til og å identifisere samarbeidsstrukturene.

Utviklingsveilederne må ha god innsikt i ledelse av utviklingsprosesser i skolen, og de vil kunne være svært sentrale aktører for at skoleeiere og skoleledere lykkes med den lokale skoleutviklingen. De skal bidra til arbeidet i kommunene med

- å utvikle skolene som lærende organisasjoner
- å analysere skolens kompetanse og utviklingsbehov
- etablere gode arenaer for kompetanse- og erfaringsdeling på og mellom skoler
- bruk av tilgjengelig støtte- og veiledningsmateriell

- å organisere og tilrettelegge for skolenes bruk av ressurslærere

I tillegg skal utviklingsveilederne legge til rette for arbeid i lokale nettverk, og ha god dialog med UH-institusjonen for å sikre en felles retning i veilednings- og utviklingsarbeidet.

Det vil være hensiktsmessig å rekruttere veiledere som allerede har realkompetanse innenfor de nevnte punktene. Utviklingsveilederne bør ha liknende kompetanse som veilederne i det nasjonale veilederkorpset, erfaring som skoleleder/skoleeier eller annen relevant erfaring med utviklingsarbeid. Utviklingsveilederne må videre ha god kunnskap om de nasjonale satsingsområdene, god forståelse for hva grunnleggende ferdigheter er og god læreplanforståelse.

Det vil nasjonalt og regionalt bli etablert nettverk for utviklingsveilederne. Der kommunene har gode erfaringer med samarbeidsstrukturen i arbeidet med Ny GIV, Vurdering for læring eller andre nettverk, anbefaler vi at disse videreføres.

Kompetanseutvikling for utviklingsveilederne

Utdanningsdirektoratet har ansvar for kompetanseutvikling for utviklingsveilederne. Dette organiseres som nettverkssamlinger med vekt på å utvikle egen veilederrolle. I tillegg skal de delta som ressurspersoner på samlingene knyttet til kompetanseutvikling for skoleeiere og skoleledere.

Ressurslærere

Ressurslærerne skal støtte lærerne i arbeidet med klasseledelse, og i å gjøre opplæringen i regning, lesing og skriving mer praktisk, variert og relevant for økt læring.

Ressurslærerne er kommunale stillinger skoleeierne kan benytte for å styrke kapasiteten på skolene. Skoleeierne skal samarbeide om å rekruttere og legge til rette for bruk av ressurslærere for å sikre et godt tilbud innenfor alle satsingsområdene. Høsten 2013 fikk skoleeier øremerkede midler til å frikjøpe ressurslærere på skolene som er med i pulje 1. Tilsvarende for de tre resterende puljene.

Ressurslærerne skal være faglige ressurslærere, og må ha god didaktisk kompetanse og kunnskap om ett eller flere av satsingsområdene. Ressurslærerne skal bistå i å gjøre opplæringen praktisk og variert. Ressurslærerne i en kommune bør til sammen kunne dekke alle satsingsområdene kommunen ønsker å satse på. Det er viktig at ressurslærerne kjenner og tar i bruk de ulike dokumentene og ressursene som ligger på udir.no/ungdomstrinnet

Ressurslærere må ha god læreplanforståelse og kunnskap om lokalt læreplanarbeid. Det vil si at de må kunne identifisere grunnleggende ferdigheter i kompetansemålene, kunne operasjonalisere kompetansemål og bruke disse for å lage pedagogiske opplegg som fremmer elevenes ferdigheter i regning og/eller lesing og skriving. De bør kunne anvende sin kompetanse på tvers av fag, og bruke prinsippene for god undervisvurdering for å fremme læring.

Ressurslærerne bør også ha innsikt i suksesskriterier for endrings- og utviklingsarbeid i skolen og ha kunnskap om og erfaring med observasjon og veiledning i et personale. Ressurslærerne skal ha kunnskap om ulike metoder/arbeidsmåter som er hensiktsmessige å benytte i skolebasert kompetanseutvikling. Det kan være metoder som lesson study, aksjonslæring, kollegabasert veiledning osv.

Vi legger opp til at én ressurslærer dekker i gjennomsnitt fire skoler for å kunne bidra faglig, men skoleeier velger selv hvordan ressursen skal fordeles. Organiseringen av arbeidet må tilpasses lokale strukturer og behov. Ressurslærere kan være lærere som har deltatt i nasjonale satsinger som Ny GIV, Bedre læringsmiljø, Vurdering for læring, eller andre lærere med særskilt kompetanse innenfor satsingsområdene.

Skolelederne skal involvere ressurslærere i planlegging og gjennomføring av den skolebaserte kompetanseutviklingen.

Kompetanseutvikling for ressurslærere

Utdanningsdirektoratet har ansvar for kompetanseutvikling for ressurslærerne. Vi legger opp til samlinger og arbeid mellom samlingene i de to første semestrene. Rammen blir fire til seks hele dager, eventuelt flere halve dager.

NyGIV prosjektledere

Fram til 2014 bidro de kommunale prosjektlederne i NyGIV i arbeidet med satsingen ved å videreføre erfaringer fra NyGIV i utviklingsarbeidet på skoler med ungdomstrinn.

Lærende nettverk

Nettverk er ett av tre hovedtiltak i satsingen som er ment å gi grunnlag for bedre læring, jf. Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling 2013-2017 [5]. Nettverksstrukturer vil bli etablert på ulike nivåer for å gi rom for felles refleksjon om teori og praksis:

- Fylkesvise nettverk for utviklingsveiledere Nettverkene organiseres på tvers av fylkesgrenser der dette er ønskelig.
- Nasjonalt nettverk for utviklingsveiledere
- Regionale nettverk for skoleeiere og skoleledere organiseres av skoleeierne inntil utviklingsveilederne er på plass og kan overta ansvaret. Alle skoleeiere og skoleledere i regionen deltar. Prosjektledere GNIST kan bistå skoleeier i arbeidet skoleåret 2013/2014.
- Nettverk for skoler organiseres av skoleeiere, som eventuelt delegerer ansvaret til utviklingsveiledere eller ressurslærere. Det er opp til skoleeier å etablere nettverkene med bare

skoler som deltar i en pulje, eller med en kombinasjon av skoler som deltar/ikke deltar i en pulje. Skoleeier tar utgangspunkt i de lokale kompetansebehovene og eksisterende strukturer for samarbeid.

- Nettverk for kompetansemiljøer (UH, nasjonale sentre og andre fagmiljøer). NTNU har ansvar for å legge de faglige rammene for og lede samlingene i disse nettverkene.

---

[5] Se beskrivelse av lærende nettverk i rammeverket

Universitets- og høgskolesektoren som fagmiljø og utviklingspartner

Koordinerende institusjon i hver lærerutdanningsregion skal lage oversikt over tilbud i egen region, og samarbeide med andre fagmiljøer for å dekke skoleeierens og skolens behov, også de private skolens kompetansebehov.

Universitet og høgskoler skal bidra med

- faglig støtte innenfor satsingsområdene som skoleeiere og skoler har bestemt, og tilrettelegging for faglig refleksjon på skolen om videre utvikling av praksis. Dette innebærer å bringe inn eksisterende forskningsbasert kunnskap, men det er også mulig å bruke denne kunnskapen som grunnlag for videre utvikling gjennom samarbeid om FoU
- å analysere utviklingsbehov innenfor satsingsområdene, i samarbeid med skoleeiere og skoler
- kunnskap om organisasjonsutvikling som kan bidra til å styrke samarbeidsrutinene på skolene, slik at den skolebaserte kompetanseutviklingen videreføres etter at medvirkningen fra UH-sektoren er avsluttet

Universitetene og høgskolene blir utfordret til å utvikle opplegg tilpasset skolens behov, og likeverdige tilbud i alle lærerutdanningsregionene.

Den enkelte UH-institusjon er ansvarlig for å eventuelt samarbeide med nasjonale sentre og andre fagmiljøer for å bidra til at den skolebaserte kompetanseutviklingen har høy kvalitet.

Skolens behov for støtte fra UH-sektoren vil variere. UH-institusjonen må kombinere teori med gode praksiseksempler, og legge vekt på å veilede framfor å forelese. Vurdering for læring og organisasjonslæring er gjennomgående temaer i arbeidet med satsingsområdene. Støtte og veiledning fra universiteter og høgskoler skal derfor inneholde elementer av disse temaene.

Det forventes at UH-institusjonene:

- utvikler og tilbyr skolebasert kompetanseutvikling innenfor rammen av strategien

- bidrar til å utvikle og formidle kunnskap om god praksis i klasseledelse, regning, lesing og skriving
- legger til rette for at studenter i praksis utfordres til å utvikle mer praktisk og variert undervisning
- deltar i skoleutviklingsprosjekter
- deltar i regional GNIST

Fra Strategi for ungdomstrinnet - Motivasjon og mestring for bedre læring

Kompetanseutvikling for UH-sektoren

Vi legger opp til nettverk for kompetansemiljøer og har inngått avtale med NTNU som skal ha det faglige ansvaret for nettverkssamlingene. I tillegg vil direktoratet, i samarbeid med NTNU, arrangere fagseminarer med vekt på gode praksiseksempler i klasseledelse, regning, lesing og skriving, og med eksempler på hvordan de gjennomgående temaene kan integreres i det skolebaserte arbeidet.

Lærerutdanningsregionene vil være utgangspunkt for de nettverkene som blir etablert. Nettverkene samarbeider på tvers av regionsgrenser dersom antall tilbydere blir for lavt til å danne et nettverk i hver region.

Finansiering

Utdanningsdirektoratet utbetaler driftsmidlene til UH-sektoren via lærerutdanningsregionene. Dette tilsvarer 130.000 kroner per skole som skal få støtte til skolebasert kompetanseutvikling fra UH-institusjonene i regionen. Beløpet inkluderer reisekostnader. Fra og med pulje 2 utbetaler vi to tredeler av driftsmidlene ved oppstart av puljen og én tredel ved avslutning av puljen.

Hvem bistår UH-sektoren?

Satsingen handler både om et ungdomstrinn og en lærerutdanning i utvikling, og UH-institusjonenes rolle som kompetansemiljø for skoleutvikling. Nasjonale myndigheter kjøper tjenester fra universiteter og høyskoler og vil bidra til at de har den kompetansen som blir etterspurt av skoleeiere og skoler på områdene i satsingen. Rapport fra NTNU, med funn og analyser fra en kartlegging av kompetanse og kapasitet i UH-sektoren våren 2013, har bidratt til innsikt i status for de syv lærerutdanningsregionene.

NTNU

NTNU skal ha en koordinerende rolle for universitetene og høyskolene som bidrar i den skolebaserte kompetanseutviklingen. NTNUs arbeid innebærer blant annet å:

- legge de faglige rammene for og lede nettverkene for kompetansemiljøer (tilbydere, nasjonale sentre og andre fagmiljøer)
- legge til rette for at sentrene og andre relevante fagmiljøer blir synlige for alle som kan tenkes å ha nytte av dem i satsingen
- samle nødvendig informasjon fra UH i den skolebaserte kompetanseutviklingen for å kunne gjøre nødvendige endringer i arbeidet underveis
- oppdatere egne nettressurser knyttet til satsingen

Det er hovedsakelig de nasjonale sentrene som vil være støtteressurser for UH-sektoren, men vi vil også legge til rette for at fagmiljøer på områdene vurdering og organisasjonslæring kan bidra til økt kompetanse i de lærerutdanningsregionene som har behov for det.

Nasjonale sentre

I pilotperioden samarbeidet Matematikksenteret og Lesesenteret med både tilbyderne og skoleeierne, og i enkelte tilfeller støttet de arbeidet direkte på skolen. I fullskala spisses rollen deres til å være ressurser for de universitetene og høyskolene som tilbyr støtte til skolebasert kompetanseutvikling. Dette vil også gjelde Skrivesenteret og Senter for læringsmiljø og atferdsforskning som vil ha sentrale roller i samarbeidet med UH-sektoren.

Nasjonale sentre skal

- samarbeide med UH-sektoren for å utvikle felles forståelse for hva regning, lesing og skriving som grunnleggende ferdigheter er, og bidra med kunnskap om klasseledelse, grunnleggende ferdigheter, praksiseksempler og annen støtte det er behov for
- bidra på samlinger for skoleeiere og skoleledere, og for ressurslærere
- bidra på fagseminarer felles for UH, nasjonale sentre og andre fagmiljøer i regi av direktoratet og NTNU
- videreutvikle eksisterende pedagogiske nettressurser og utvikle nye ved behov

De nasjonale sentrene som har vært involvert i lærerskoleringen i NyGIV har relevant erfaring med utvikling og formidling av praktiske og varierte undervisningsopplegg.

De fire sentrene som er nevnt over trekker inn andre nasjonale sentre i arbeidet der dette er hensiktsmessig.

De to gjennomgående temaene i satsingen skal bygge opp om utviklingen mot en mer praktisk og variert opplæring i arbeidet med klasseledelse, regning, lesing og skriving. I og med at vi ikke har nasjonale sentre som dekker de gjennomgående temaene, vil vi trekke inn relevante fagmiljøer i vurdering for læring og organisasjonslæring. NTNU, som leder nettverkene for kompetansemiljøer, vil sørge for at vurdering og organisasjonslæring vil være integrerte temaer på samlingene i de nettverkene som har behov for det. Utdanningsdirektoratet vil også sørge for kompetansestøtte utover nettverkssamlingene til tilbyderne som har behov for det.

Fagmiljø vurdering

Vurdering for læring skal være et gjennomgående tema i skolenes arbeid med satsingsområdene. Men vektleggingen vurdering skal få i utviklingsarbeidet innen klasseledelse, regning, lesing og/eller skriving, bestemmer skolene selv.

Skoler som har deltatt/deltar i den nasjonale satsingen Vurdering for læring, vil kunne fortsette å arbeide med elementer fra denne i den skolebaserte kompetanseutviklingen. Det innebærer at enkelte skoleeiere/skoler kommer til å satse på å utvikle vurderingspraksisen sin som en del av arbeidet med bedre klasseledelse og/eller i arbeidet med elevenes regne-, lese- og/eller skriveopplæring. Det forutsetter tilbydere med kunnskap om prinsipper for god undervisvurdering, og om hvordan prinsippene kan brukes i arbeidet med blant annet opplæringen i regning i alle fag.

Fagmiljø organisasjonslæring

Den kanskje største utfordringen for skolene vil være å gjennomføre et skolebasert utviklingsarbeid som involverer alle ansatte og bidrar til læring i hele organisasjonen. Både UH-sektoren og utviklingsveilederne skal veilede og støtte skoleeierne og skolene i dette arbeidet.

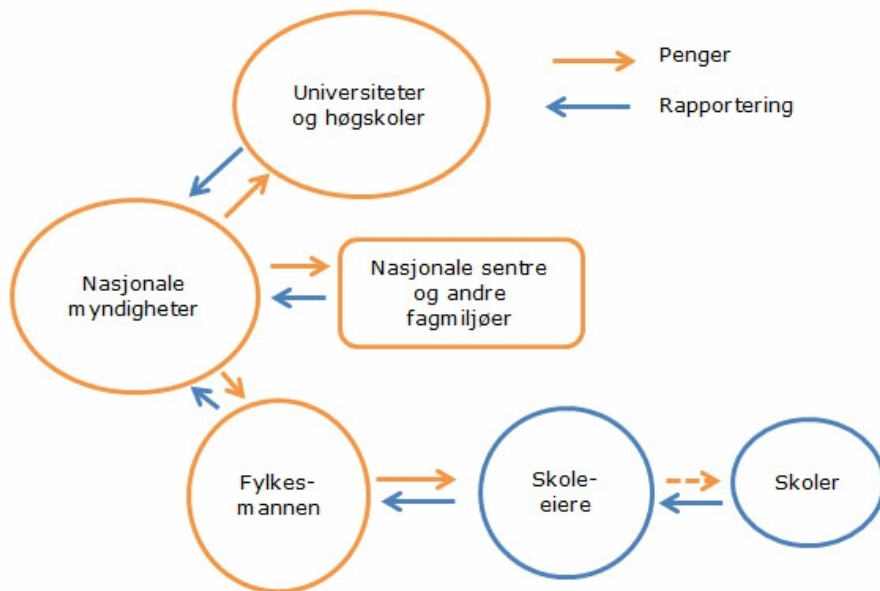
Utdanningsdirektoratet vil bidra til god kompetanse i vurdering for læring og organisasjonslæring i UH-sektoren.

Pengestrøm og rapportering

Det er primært lærerutdanningsregionene, nasjonale sentre og andre fagmiljøer og skoleeierne som vil få tildelt midler fra nasjonale myndigheter til gjennomføring av den skolebaserte kompetanseutviklingen, og til å videreutvikle pedagogiske ressurser.

Fra nasjonale myndigheter går det i hovedsak tre pengestrømmer:

- to går til tilbudssiden av den skolebaserte kompetanseutviklingen (universiteter og høyskoler, nasjonale sentre og andre fagmiljøer)
- én går til etterspørselssiden (skoleeierne og skolene via FM)

Tilbudssiden

Universitets- og høyskoleinstitusjonene får tildelt midler fra nasjonale myndigheter slik at de kan tilby støtte til den skolebaserte kompetanseutviklingen uten at skoleeier og skole betaler for den. Det er koordinerende institusjon i den enkelte lærerutdanningsregion som har ansvar for å koordinere tilbudet i regionen. Det er regionen som mottar midlene til tilbudssiden og som fordeler midlene på de ulike institusjonene. Regionen må differensiere ut fra aktivitetsnivå og varierende reisekostnader ved den enkelte institusjonen. Hver institusjon rapporterer om bruk av midlene til sin regionskoordinator, som sender samlet rapport til direktoratet.

Nasjonale sentre og andre fagmiljøer får tildelt midler fra nasjonale myndigheter for å støtte UH-sektoren som tilbyder, og til å videreutvikle pedagogiske ressurser. Nasjonale sentre og andre fagmiljøer rapporterer på bruk av midlene til direktoratet.

Etterspørselssiden

Midlene til etterspørselssiden kanaliseres gjennom Fylkesmannen. Dette gjelder stimuleringsmidler til skoleeier, utviklingsveiledere og prosjektledere GNIST.

Finansiering av prosjektledere GNIST fylke

Midlene til de 19 prosjektlederne ble gitt i Statsbudsjettet 2013 – fullmaktsbrev til fylkesmennene. Tilsvarende skjer for 2014.

Finansiering av utviklingsveiledere

Midler til utviklingsveiledere i fylkene vil bli fordelt fylkesvis ut fra antall kommuner i fylket, og antall lærere som underviser på ungdomstrinnet i disse kommunene. Utviklingsveilederne blir ansatt på kommunenivå. Fylkesmannen har ansvar for å fordele midlene til den eller de kommunene som skal ha arbeidsgiveransvar for utviklingsveilederne i fylket. Midlene skal dekke årsverskostnaden til veilederen i tillegg til reiseutgifter i forbindelse med lokal veiledning og samlinger. Det er tatt utgangspunkt i en årsverkskostnad på 900 000 kroner, i tillegg til reisekostnader. Fylkesmannen må differensiere reisekostnadene mellom kommunene etter lokale forhold. Fem fylker vil få ekstra midler til reisekostnader på grunn av lokale forhold.^[6]

Finansiering frikjøp av ressurslærere – stimuleringsmidler til skoleeier

Hver skoleeier får et øremerket beløp som skal gå til frikjøp av ressurslærere i kommunen. Beløpet blir beregnet ut fra antall lærere som underviser på ungdomstrinnet på hver av de skolene som starter i de ulike puljene. Fordelingen per kommune vil komme frem av fullmaktsbrev til fylkesmennene. Skoleeier fordeler midlene til frikjøp av ressurslærere ettersom én ressurslærer skal dekke flere skoler. I noen tilfeller vil det være naturlig med samarbeid på tvers av kommunegrensene.

Resterende midler, utover de øremerkede midlene til frikjøp av ressurslærere, skal dekke reisekostnader knyttet til kompetanseutvikling av ressurslærere, skoleledere og skoleeier og fordeles fylkesvis i fullmaktsbrev til fylkesmennene. Fylkesmannen må differensiere reisekostnadene mellom kommunene etter lokale forhold. Skoleeier må differensiere reisekostnadene mellom skolene der dette er hensiktsmessig. Fem fylker vil få ekstra midler til reisekostnader på grunn av lokale forhold.^[7]

Hver skole rapporterer på bruk av midlene til skoleeier, som rapporterer til Fylkesmannen. Fylkesmannen sender samlet rapport til direktoratet.

---

[6] Fylkene som får ekstra midler til reisekostnader er Finnmark, Nordland, Troms, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. Nevnte fylker har erfaringsmessig høyere reisekostnader enn de resterende fylkene.

[7] Se forrige fotnote.

Gjennomføring i fire puljer

Her finner dere en oversikt over dimensjonering av puljene, bakgrunnen for hvem som deltar i pulje 1 og hvordan vi ønsker å støtte kommuner som ikke deltar i første pulje.

Dimensjonering av puljene

I pulje 1 deltar om lag 250 skoler. Vi tar sikte på å gi tilbud til 300 skoler i de resterende tre puljene.

Puljeoversikt fullskala		H2013	V2014	H2014	V2015	H2015	V2016	H2016	V2017	H2017	Antall skoler per pulje
	Pulje 1										250
	Pulje 2										300
	Pulje 3										300
	Pulje 4										300
Totalt antall skoler i gang med skolebasert kompetanseutvikling		250	250	550	300	600	300	600	300	300	1150

Antall UH-institusjoner

Det er 28 universiteter og høyskoler i Norge som tilbyr lærerutdanning. Universiteter og høyskoler innenfor samtlige lærerutdanningsregioner tilbyr støtte til skolebasert kompetanseutvikling i fullskala. I tillegg er det mange andre kompetente miljøer som kan bistå skoler med ungdomstrinn i satsingen de neste fire årene.

Antall skoleeiere

Det er 428 skoleeiere med ungdomstrinn i Norge. Det er skoleeiers ansvar å utvikle ungdomstrinnet i hele kommunen.

Antall skoler

Det er 1 295 skoler med ungdomstrinn i Norge. Av disse er om lag 120 private.

Antall lærere som underviser på ungdomstrinn

På 440 av skolene med ungdomstrinn er det færre enn 10 lærere som underviser på ungdomstrinnet. Det er mellom 10 og 30 lærere som underviser på ungdomstrinnet på hele 579 skoler. 276 skoler har mer enn 30 lærere.

I noen tilfeller vil det være hensiktsmessig at de minste skolene samarbeider. Lokale variasjoner vil påvirke hvilket samarbeid det er mulig å gjennomføre.

Hvem deltar i pulje?

Direktoratet beslutter hvilke skoleeiere som skal få tilbud om støtte til skolebasert kompetanseutvikling av hvilke UH-institusjoner i de ulike puljene.

Valget baserer seg på

- Tilbakemelding fra lærerutdanningsregionene om hvilke UH-institusjoner i egen region som kan tilby skolebasert kompetanseutvikling fra høsten 2013

- NTNU sin kartlegging av kompetanse og kapasitet i UH-sektoren
- Prosjektledere GNIST fylke og utviklingsveiledernes kartlegging av skoleeierne og skolenes kompetansebehov
- Dialog med Fylkesmannen
- Tilbakemelding fra lærerutdanningsregionene, utviklingsveilederne og Fylkesmannen på forslag til hvilke lærerutdanningsinstitusjoner som skal gi tilbud til hvilke skoleeiere/skoler

Direktoratet avgjør også fordelingen av utviklingsveiledere mellom de ulike fylkene med virkning fra januar 2014. Antall lærere som underviser på ungdomstrinn og lokale reiseutfordringer er de viktigste prinsippene i fordelingen av midler til utviklingsveilederne.

Kriterier for å få tilbud om støtte til skolebasert kompetanseutvikling i de ulike puljene

Fire kriterier gjelder for deltakelse i de ulike puljene. Disse bør kombineres så langt det er mulig:

1. Likeverdige tilbud i alle syv regioner

Vi legger til grunn at alle lærerutdanningsregionene gir tilbud om støtte til skolebasert kompetanseutvikling innenfor alle satsingsområdene i fullskala.

2. Samsvar mellom etterspørsels- og tilbydersiden

Kommunenes utviklingsbehov blir sett opp mot hvilken kapasitet og kompetanse tilbydersiden har for å tilfredsstille behovene.

3. Klynger eller allerede eksisterende nettverk lokalt

Puljene bør bestå av klynger av kommuner og skoler for å stimulere til lokalt nettverksarbeid på skoleeier-, skoleleder- og lærernivå. De bør bygge videre på eksisterende nettverk lokalt der dette finnes. I en klynge er det ønskelig å identifisere både skoleeiere og skoler som kan sees på som «fyrstårn» jf. forrige punkt.

4. Skoler og kommuner som allerede samarbeider med en lærerutdanningsinstitusjon

Skoler med ungdomstrinn som er partnerskoler/partnerskapsskoler for lærerutdanningene bør ha særlig prioritet, forutsatt at den samarbeidende lærerutdanningsinstitusjonen kan bidra i den skolebaserte kompetanseutviklingen for det som etterspørres.

Kommuner som ikke deltar i pulje 1

Direktoratet ønsker å støtte kommuner og skoler som ikke deltar i pulje 1 ved å

- være tydelige på hvilket støttemateriell som finnes tilgjengelig for alle på udir.no/ungdomstrinnet.

- sammenfatte og gjøre tilgjengelig hovedinnholdet i rapporter som skolene kan dra nytte av i eget utviklingsarbeid.

3. Pedagogiske ressurser

Det er utviklet pedagogiske ressurser til bruk for alle skoler med ungdomstrinn, både for deltakende og ikke-deltakende kommuner/skoler i den nasjonale satsingen på ungdomstrinnet. Alle ressursene er gjort tilgjengelig på udir.no, og det er laget videre planer for hva fagmiljøer skal utvikle av nytt materiell for å støtte lærere, skoleledere, skoleeiere og tilbydere i gjennomføringen av skolebasert kompetanseutvikling.

Ressursene skal støtte og stimulere bruken av praktiske og varierte arbeidsmåter på ungdomstrinnet, og fremme utfordrende og relevant undervisning. Ressursene er også ment å gi faglig retning ved at flere av dem er beskrivelser av hva som kjennetegner god klasseledelse og god regne-, lese- og skriveopplæring. Det er også utviklet bakgrunnsdokumenter om vurdering for læring og organisasjonslæring [\[8\]](#) for å støtte arbeidet på skolene.

I fullskalaperioden blir det like viktig å vedlikeholde og oppdatere det som allerede foreligger som å utvikle nye ressurser. Målet er ikke mest mulig, men best mulig, og «best mulig» vil basere seg på kunnskap om og tilbakemelding fra brukerne. Dette gjelder også presentasjonen av ressursene på udir.no i andre kanaler.

Lett tilgjengelige pedagogiske ressurser er ett av tre hovedtiltak i satsingen. Vi vil bruke eksisterende, effektive kanaler for å spre informasjon om ressursene, for eksempel møter, e-poster til skoleeiere og skoleledere og sosiale medier.

Elever på ungdomstrinnet har høy digital kompetanse. For å øke elevenes motivasjon og opplevelse av en mer relevant, praktisk og variert opplæring, vil det bli viktig å støtte lærerne med digitale læringsressurser. Nasjonale myndigheter samarbeider med IKT-senteret om slike ressurser.

---

[8] Vedlegg til *Rammeverk for skolebasert kompetanseutvikling på ungdomstrinnet 2013-2017*, Utdanningsdirektoratet (2013)

4. Kunnskap om måloppnåelse

Alle som arbeider med satsingen på ungdomstrinnet har behov for informasjon om måloppnåelsen innenfor eget ansvarsområde: skoler og kommuner, regionalt og nasjonalt nivå. Kunnskap om måloppnåelse i fullskala vil bygge på tre hovedkilder – forskningsrapporter om evaluering av virkemidler i satsingen, indikatorrapporter og rapporter fra fylkesmennene basert på skoleeieres rapportering.

Evaluering av virkemidler

Utdanningsdirektoratet bestiller en forskningsbasert evaluering av virkemidler i satsingen på ungdomstrinnet. Formålet med evalueringen er å skaffe kunnskap blant annet om og hvordan ulike virkemidler bidrar til måloppnåelse i ungdomstrinnsatsingen.

Evalueringen skal legge vekt på de tre mest sentrale virkemidlene i satsingen:

- Skolebasert kompetanseutvikling i de prioriterte satsingsområdene klasseledelse, regning, lesing og skriving
- Pedagogiske ressurser
- Lærende nettverk

Skolene velger ulike satsingsområder, og vurdering for læring og organisasjonslæring er gjennomgående temaer i satsingen som evalueringen skal ta høyde for.

Indikatorrapport

Det er utarbeidet en rapportmal med indikatorer som skal brukes for å dokumentere status i satsingen på ungdomstrinnet. Innholdet er gruppert i fire kategorier:

1. Framdrift i bruk av nasjonale støttetiltak
2. Elevenes opplevelse av undervisningen gitt de nasjonale støttetiltakene
3. Andelen som gjennomfører Vg1
4. Andre relevante kilder for å kartlegge implementeringen av strategien

Formålet er å innhente informasjon om måloppnåelse som blant annet kan brukes til å korrigere en eventuell uheldig utvikling tidligst mulig i satsingsperioden.

Rapportene vil bli publisert på Utdanningsdirektoratets nettsider og spredd til relevante aktører.

Rapportering fra fylkesmennene

Direktoratet vil be om en sluttrapport fra hver av fylkesmennene ved avslutningen av hver pulje. Rapportene skal være basert på skoleeieres rapporteringer etter en felles mal. Direktoratet utarbeider malen i samarbeid med relevante aktører.

